

Országinformáció

Szomália, 2005. február 28.

I. A kisebbségek helyzete Szomáliában

A Ghanim Alnajjar független szakértő által az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága számára, annak 2002/88. számú határozata értelmében készített jelentése (E/CN.4/2003/115, 2002. december 31.)¹ a következő információkat tartalmazza a szomáliai kisebbségek helyzetével kapcsolatban:

„27. Az ENSZ Koordinációs Csoportja (UNCU) és az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Irodája (OCHA) által 2002 szeptemberében a szomáliai kisebbségekről készített tanulmánya szerint, bár a szomáliai kisebbségek lélekszámát illetően még nem készültek pontos felmérések, becslések szerint a kisebbségek a lakosságnak mintegy egy harmadát teszik ki, azaz körülbelül kétmillió személyről van szó. A kisebbségi csoportok név szerint a következők: bantu, bravanese, rerhamar, bajuni, midgaan, eyle, galgala, tumal, yibir és gaboye. Ezen csoportok továbbra is a szélsőséges szegénység körülményei között élnek, elszenvedve a kirekesztés és a diszkrimináció számos formáját (...). Ezeket a kisebbségi csoportokat alacsonyabb rendűnek tekintik és számukra nem garantálnak minden jogot, amelyből következik alacsony társadalmi, gazdasági és politikai státuszuk. Társadalmi szegregációjuk, a gazdasági eszközök hiánya és a politikai manipuláció következtében a kisebbségeket szisztematikusan kizárták a magasabb közszolgálati funkciókból, azon kevesek pedig, akik kisebbségi létükre hivatalos pozícióba kerülhettek nem rendelkeztek a megfelelő hatalommal ahhoz, hogy saját közösségük nevében léphessenek fel. Ezen felül, eltérő etnikai azonosságtudatuk miatt bizonyos kisebbségi csoportok, különösen a bantuk és a bajunik, földjeit és vagyonát rendszeresen kisajátították (...)' (2. oldal).

28. Megbízható forrásból származó, a független szakértő számára átadott információk szerint a domináns szomáliai csoportok úgy tartják, hogy ezen kisebbségek tagjai valójában csak tárgyak, őseik pedig rabszolgák voltak. A kisebbségek tagjai csupán másodrendű munkákat végezhetnek, mint a háztartási munkák, latrinaásás, cipészeti, fodrászati és fémmegmunkálás. Jelenleg egyetlen helyi hatóság vagy nemzetközi intézmény sem alkalmaz ezen kisebbségekhez tartozó személyeket. (...)

Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága 2004. április 21-én elfogadott E/CN.4/RES/2004/80. számú határozatában² elítéli „Az emberi jogok és a humanitárius jog jelenleg általánosan tapasztalható megsértését” Szomáliában, „különösen a belső menekültek, a kisebbségek (...)” és más egyéb sérülékeny csoportok (nők, gyermekek, stb.) rovására (9(c) bek.).

A Norvég Menekültügyi Tanács (Norwegian Refugee Council) 2004. november 24-én közzétett információ-gyűjteménye (Profile of Internal Displacement: Somalia – Compilation of the information available in the Global IDP Database of the Norwegian Refugee Council)³ egy ENSZ-es forrásra hivatkozva (UN, 2003. november 18., 14. oldal) az alábbiakat közli a 76. oldalon:

„A szomáliai kisebbségeknek nagyfokú diszkriminációt és kirekesztést kellett elszenvedniük a történelem során, ezért általában ma is a szegények között a legszegényebbekhez tartoznak. Azon kulturális értékek, melyek alacsonyabb rendűeknek bélyegzik őket és melyek szerint nem járnak nekik a

¹ [http://193.194.138.190/Huridocda/Huridoca.nsf/0/c0db93fca70e52fcc1256cda003b99ac/\\$FILE/G0216249.doc](http://193.194.138.190/Huridocda/Huridoca.nsf/0/c0db93fca70e52fcc1256cda003b99ac/$FILE/G0216249.doc)

² http://ap.ohchr.org/documents/S/CHR/resolutions/E-CN_4-RES-2004-80.doc

³ [http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wCountriesb/Somalia/\\$File/Somalia%20-November%202004.pdf](http://www.db.idpproject.org/Sites/IdpProjectDb/idpSurvey.nsf/wCountriesb/Somalia/$File/Somalia%20-November%202004.pdf)

másokéval egyenlő jogok hozzájárulnak alacsony társadalmi, gazdasági és politikai státuszukhoz. A bizonytalanság és az esetenként erőszakos kitelepítés az értékes mezőgazdasági területekről hozzájárult a csoport további elszegényedéséhez.”

A 2001. június 11-12-én Berlinben tartott VII. Európai Származási Országinformációs Szeminárium somáliai szekciójáról (előadó: Kalunga S. Lutato, Képviselő, UNHCR) szóló írásos összefoglalója⁴ szerint (II. rész – Különösen veszélyeztetett csoportok):

„3.4 Az eltulajdonlás és konfliktus ezen folytonos körforgásában általában a kisebb klánok (vagy alkánok), illetve a kisebbségek szenvednek a legtöbbet a több hatalommal rendelkező és nagyobb lélekszámú klánok vagy csoportok miatt. (...)”

II. A bajuni kisebbség helyzete

A kérelmező által a meghallgatási jegyzőkönyv tanúbizonysága szerint említett bajun törzs valóban a somáliai kisebbségek egyike. Bár bizonyos források a **bajun** elnevezést használják, a legelterjedtebb mégis a **bajuni** forma, mely a www.ethnologue.com honlap szerint a bajun egyik változata, szinonimája.

A Brit Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Igazgatósága (UK Home Office Immigration and Naturalisation Directorate) által 2004 októberében kiadott országjelentés (Somalia Country Report)⁵ a következő alapvető információkat tartalmazza a bajunikkal kapcsolatban:

„6.76 Ahogy a 2000. decemberi közös tényfeltáró látogatás alapján készült jelentés is megjegyzi, a bajunok főleg tengerészek és halászok, akik kisebb közösségekben élnek a Kismayótól délre található partszakaszon, illetve a Kismayo és a kenyai határ között található szigeteken. A bajunok vegyes arab, bantu, somáli és esetleg maláj származásúak. Fő nyelvük a kibajuni, a szuahéli egyik dialektusa”, de a megkérdezett idős bajunok szerint többségük somáliul is beszél.

„6.77 Ahogy a 2000. decemberi jelentés és az OCHA által a somáliai kisebbségekről 2002 augusztusában készített tanulmány is jelzi, a bajunok társadalmi státusza hagyományosan alacsony Szomáliában. Miután Siad Barré rezsimje összeomlott a kilencvenes évek elején, somáli milíciák támadtak a bajunokra, el akarván őket üldözni a szigetekről. Sok bajuni menekült ekkor Kenyába, többségük 1992-ben. (...) 1997-ben az UNHCR számos bajunit telepített vissza az ekkor biztonságosnak ítélt bajuni szigetekre. De Kismayót 1999-ben elfoglalta a Szomáliai Nemzeti Front (SNF) és a vele szövetséges, Aideed parancsnoksága alatt álló Szomáliai Nemzeti Szövetség (SNA), és az ezt követő a bajuni szigetek ellen végrehajtott támadások nyomán az UNHCR leállította a hazatelepülést.”

A Norvég Menekültügyi Tanács korábban idézett összeállítása megállapítja, hogy „A lakóhelyükről elűzött és politikailag kevésbé jól szervezett csoportok, mint a bantuk és a bajunok a legkevésbé képesek a zsarolás, a nemi erőszak és a bántalmazás más formáival szembeni saját védelmük biztosítására” (73. oldal). A norvég hatóság dokumentuma ENSZ-es forrásra (UNCU/OCHA, 2002. augusztus 1., 2-6. oldal) hivatkozva közli, hogy „A **habargedir**⁶ (eir) és más törzsekből származó milicisták megtámadták a Kismayo térségében és a bajuni szigeteken élő bajunokat a fegyveres konfliktus kezdetén. A bajunok erőszakot kellett, hogy elszenvedjenek, beleértve földjeik elkobzását és a nők megerőszakolását is. Többségük elhagyta otthonát és kenyai táborokban keresett menedéket” (17-18. oldal).

⁴ http://www.ecoi.net/pub/mv17_cois2001-som.pdf

⁵ http://www.ecoi.net/pub/ds747_03011som.pdf

⁶ Az eredeti szövegben nincs kiemelve

A 2001-es berlini országinformációs szeminárium már idézett írásos anyagának 3.4 pontja külön említi a bajuni törzset is: „(...) a bajunok lakóházait és halászhajóit megszállták és elrabolták vagy kifosztották a (...) *hawiyé*⁷ és *darod* klán milíciái”.

A Brit Belügyminisztérium Bevándorlási és Állampolgársági Igazgatósága 2004 decemberében tette közzé legfrissebb gyakorlati útmutatóját (Operational Guidance Notes)⁸ saját ügyintézői számára, mely a somáliai menedékkérelmek elbírálásához nyújt eligazítást. Az útmutató alábbi része a bajuni kisebbség által benyújtott kérelmekkel foglalkozik:

„3.7.3.2 Elégséges védelem/belső áttelepülés lehetősége: A (politikailag és gazdaságilag) leggyengébb kisebbségi csoportok, például a bajunok, képesek a legkevésbé arra, hogy saját védelmüket biztosítsák az erősebb klánok bűnöző elemei által elkövetett zsarolással, nemi erőszakkal vagy más emberi jogszétsékekkel szemben. Ezen személyek különösen ki vannak téve a diszkriminációnak és kirekesztésnek, bárhol is tartózkodjanak az országban. A belső áttelepülés nem ésszerű lehetőség a magukat bajuninak valló személyek számára.

Az AJH (Szomália) [2003] UKIAT 00094. számú ügyben az UKIAT⁹ kimondta, hogy valószínű, hogy a bajuni vagy bravanese etnikumhoz tartozó személyek üldözés áldozatai legyenek és számukra a belső áttelepülés nem ésszerű alternatíva, különösen nők esetén. (...)

A KS (Szomália) [2004] UKIAT 00271. számú ügyben az UKIAT kimondta, hogy a Szomáliáról szóló háttéranyag ismeretében megállapítást nyert, hogy bizonyos klánok tagjai, mint például a bajunok, valószínűleg képesek igazolni üldöztetésük veszélyét hazatérésük esetén. Ezen személyek számára a klánhoz való tartozás általában döntő tényező, kivéve azokat az eseteket, amikor bizonyos jellemzők és körülmények azt jelzik, hogy a kérelmező valójában nem szembesül ugyanazzal a veszéllyel, mint a klán egyéb tagjai (például ha egy nő összeházasodik egy többségi klánhoz tartozó férfival, a férj klánja esetleg védelmet biztosít számára).”

III. A szolgaság/rabszolgaság tilalma – menekültjogi megfontolások

Mivel a kérelmező állításai szerint éveken keresztül tulajdonképpen rabszolgaként élt Szomáliában – melynek lehetőségét a fentiekben közölt országinformáció is megerősíti (alacsony társadalmi státusz, kiszolgáltatottság, a kisebbségek valójában „tárgyak”, rabszolgamunka-szerű életkörülmények, stb.) – szükséges az ezen speciális tényálláshoz tartozó jogi háttér áttekintése is, elsősorban az ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Magyarországi Képvisellete által egy mauritániai kérelmező ügyében 2004. február 27-n kiadott HUNBU/HHC/HCR/0028 számú szakvéleménye alapján.

Szomália az interneten elérhető legfrissebb adatbázisok alapján (UNESCO¹⁰, Michigani Egyetem¹¹) nem részese az 1926-os „Rabszolgaság elleni egyezménynek”, mely megtiltaná a rabszolgaságot, a szolgaságot, a kényszermunkát vagy a rabszolgakereskedelmet.

A fent idézett UNHCR-állásfoglalás szerint „Magyarország számos olyan nemzetközi emberi jogi szerződésnek részese, melyek kategorikusan tiltják a rabszolgaság és kényszermunka bármely formáját, az emberi jogok súlyos megsértésének és emberiségellenes bűncselekménynek nyilvánítva azt.

Az ENSZ Rabszolgaság elleni Egyezményének¹² 2. cikke értelmében: „A magas szerződő felek vállalják, hogy a szuverenitásuk, joghatóságuk, védelmük, fennhatóságuk vagy gyámságuk alá

⁷ Az eredeti szövegben nincs kiemelve

⁸ http://www.ind.homeoffice.gov.uk/ind/en/home/laws_policy/country_information/operation_guidance/somalia.html?

⁹ UK Immigration Appeal Tribunal – Brit Bevándorlási Fellebbviteli Bíróság

¹⁰ <http://www.oic-ico.org/eng/c8files/137770m.pdf>

¹¹ <http://www1.umn.edu/humanrts/research/ratification-somalia.html>

helyezett területeken – amennyiben még nem tették meg a szükséges lépéseket: a) megelőzik és visszaszorítják a rabszolga-kereskedelmet; b) megvalósítják – fokozatosan és a lehető leghamarabb – a rabszolgaság minden formájának eltörlését.”

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya¹³ 8. cikke értelmében: „1. Senkit sem lehet rabszolgaságban tartani; a rabszolgaság és a rabszolga-kereskedelem minden formája tilos. 2. Senkit sem lehet szolgaságban tartani.”

Az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Európai Egyezmény¹⁴ 4.1 cikke értelmében: „Senkit sem lehet rabszolgaságban vagy szolgaságban tartani.”

A Nemzetközi Büntető Törvényszék Római Alapszabálya¹⁵ 7(1)c cikke a rabszolgotartást emberiség elleni bűnnek minősíti. Az Alapszabály 7(2)c cikke szerint a rabszolgotartás nem más mint az egy adott személy feletti tulajdonjog gyakorlása.” (4. oldal)

A szakvélemény a továbbiakban - részletesen indoklást követően - megállapítja, hogy **„Egyértelmű tehát, hogy az Európai Unió joggyakorlata és jogértelmezése a rabszolgotartást üldözésnek tekinti.”** (5. oldal, részletes indoklásért lásd az eredeti dokumentumot).

A szövegben található fordítások nem hivatalosak.

Készítette: Gyulai Gábor, Információs tanácsadó és ENSZ-kapcsolattartó
Magyar Helsinki Bizottság

¹² 1927. március 9.-én lépett hatályba, Magyarország 1958. február 26. óta részese

¹³ 1976. március 23. óta hatályos, Magyarország ezen időponttól részese

¹⁴ 1954. május 18-án lépett hatályba, Magyarország 1992. november 5-én ratifikálta

¹⁵ Magyarország 2001. november 30-án ratifikálta